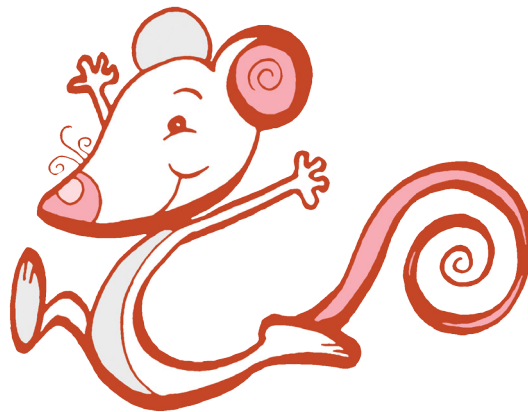

Eläinkokeisiin liittyy voimakkaita eettisiä kysymyksiä ja kauhukuvia. Aiheesta puhuminen etenkin peruskoulussa saattaa tuntua niin vaikealta haasteelta, että sen mieluiten sivuuttaisi. Lapset ja nuoret eivät kuitenkaan välty kuulemasta eläinkokeista. Aiheesta kiinnostumiseen riittää yksi aiheesta kiinnostunut vanhempi sisar, koulu- tai harrastustoveri tai sosiaalisessa mediassa jaettava videolinkki. Eläinkokeet ovatkin kautta aikojen olleet monen ensimmäinen kimmoke ryhtyä suojelemaan eläimiä ja ajamaan eläinten oikeuksia.

Internet on täynnä eläinkoeaiheista kuva- ja videomateriaalia, joka on tarkoitettu lähes aina aikuisille vastaanottajille, mutta joka lähtee helposti kiertämään lasten ja nuorten keskuudessa. Materiaalin sisältö on lähes poikkeuksetta raakaa ja järkyttävää, mutta internet tarjoaa vain niukasti luotettavaa ja ajankohtaista tietoa eläinkokeista, etenkin Suomessa tehtävistä eläinkokeista.

Tätä aukkoa paikkaamaan Eläinsuojeluliitto Animalia laati koe-eläinkampanjan yhteyteen eläinkoetietopakettin kouluille. Toivomme, että koulusivustosta on hyötyä opettajille ja oppilaille monissa eri tilanteissa, on sitten tarkoitus reagoida nopeasti oppilaiden mieltä kuohuttavaan eläinkoevideoon, järjestää eläinkoeaiheinen oppitunti uskonnon, elämäkatsomustiedon tai filosofian oppiaineissa tai syventää tieteen etiikkaan liittyvää keskustelua eläinkoeteemalla.

Koulun tehtävä on antaa oppilaille välineitä miettiä, kyseenalaistaa ja kohdata eettisiä valintatilanteita sekä kasvattaa vastuulliseen kansalaisuuteen ja kuluttamiseen. Eläinsuojeluliitto Animalia lukee vastuullisuuden myös eläineettisen maailmankuvan, jossa eläinten oikeudet ja hyvinvointi otetaan huomioon samaan tapaan kuin ekologisuus.

Oppikirjojen ja muiden materiaalien sisältö voi olla puolueellista, vanhentunutta tai liian tulevaisuuskoista. Eläinkokeiden hyöty ja epäeettisyys asetetaan yleensä vastakkain kyseenalaistamatta eläinkokeiden tieteellistä pätevyyttä. Koulumateriaaleissa saatetaan esimerkiksi kertoa, että tulevaisuudessa elinsiirtoa tarvitseville ihmisille voidaan kasvattaa elimiä eläinten kehossa, vaikka tällä hetkellä tällaiseen ksenotransplantaatioon liittyy suuria, ratkaisemattomia ongelmia, jotka vaativat vielä runsaasti tutkimustyötä.

Sama aika ja taloudellinen panostus voitaisiin ohjata elinsiirtotarpeen ratkaisemiseksi ilman eläimiä.

Maailmalla on yleistä aloittaa eläinkokeista puhuminen 10–12-vuotiaille oppilaille. Tämä Animalian materiaali pohjautuu osittain saksalaisen **Ärzte gegen Tierversuche** -järjestön ("Lääkärit eläinkokeita vastaan") materiaaliin, joka on suunnattu yli 11-vuotiaille lapsille ja nuorille. Animalian koulumateriaali koostuu erilaisista harjoituksista, joita voidaan suorittaa yksin tai ryhmässä, suullisesti ja kirjallisesti, toiminnallisuuteen ja havainnollisuuteen panostaen.

Materiaalia ei tietoisesti ole suunniteltu tiettyihin oppiaineisiin, mutta se soveltuu erityisen hyvin äidin kielen, elämäntutkimusaineiden ja filosofian, ympäristötiedon ja biologian sekä terveystiedon ja kotitalouden oppitunneille.

Materiaalissa hyödynnetään pohdiskelu- ja neuvottelutehtäviä, eläytymistä, ryhmätyöskentelyä, piirtämistä ja askartelua, runoanalyysiä ja musiikkia sekä videoita. Animoitu, suomenkielinen eläinkoevideo oppitunneille tai itsenäiseksi eläinkoetietoisuudeksi on katsottavissa osoitteessa www.koe-eläin.fi. Video soveltuu yli 11-vuotiaille. Opetusmateriaaliksi soveltuvat erinomaisesti myös laaja eläinkokeiden historiaa esittelevä aikajana sekä tietovisa kampanjan nettisivulla www.koe-eläin.fi.

Animalian toimistolta tai Subject Aidista voi tilata lisää koulumateriaalia, muun muassa **Johdatus eläinaikeusajatteluun** -tehtäväpakettia ja nuorten eläineettiseen kuluttamiseen ja elämäntapaan kannustavaa **Manimaliaa** sekä muita esitteitä. Tätä varten tutustu Animalian nettisivuihin osoitteessa www.animalia.fi/koulujanuoriso.

Voit antaa tehtävistä palautetta osoitteeseen [nuoriso\(at\)animalia.fi](mailto:nuoriso(at)animalia.fi).

Tervetuloa tutustumaan oppimateriaaleihimme – toivottavasti hyödynnät niitä paljon!

Etiikka

Etiikka on filosofian osa-alue, joka tutkii oikeaa ja väärää.

Tavoitekasvatettu eläin

Tavoitekasvatettu eläin on koe-eläintarkoitukseen kasvatettu eläin, joita eläinkokeissa valtaosin käytetään. Poikkeustapauksissa eläimiä voidaan pyydystää luonnosta koe-eläimiksi.

Välinearvo

Välinearvo tarkoittaa sitä, että joku tai jokin on arvokas siitä saatavan hyödyn vuoksi, kuten kettu turkkinsa, lehmä tuottamansa maidon tai koehiiri siitä saatavien tutkimustulosten vuoksi.

Itseisarvo

Itseisarvo tarkoittaa sitä, että joku tai jokin on arvokas itsensä vuoksi, ei siksi, että siitä on hyötyä muille. Kaikilla ihmisillä on itseisarvo, jota pitää kunnioittaa. Koehiiri on itseisarvoinen, koska se kykenee tuntemaan iloa, surua ja kipua ja se elää ainoaa, ainutlaatuista elämäänsä.

Spesismi

Spesismi tarkoittaa olentojen arvon tai oikeuksien määrittelyä sen perusteella, mihin lajiin ne kuuluvat. Taustalla on ajatus, että ihmisyyys sinänsä ei ole olion arvon mitta, vaan jokin muu ominaisuus, kuten tietoisuus tai kyky tunkea positiivisia tai negatiivisia tunteita.

I Alkulämmittelyä

KESTO

noin 5 min

TARVIKKEET

Muistiinpanovälineet

Oppilaiden tietotaso eläinkokeista vaihtelee yleensä suuresti. Aluksi onkin hyvä selvittää, millaista tietoa ja millaisia mielikuvia oppilailla on eläinkokeista. Ryhmän koosta ja keskusteluhalukkuudesta riippuen oppilaat voivat joko jakaantua pienempiin ryhmiin tai toimia yhtenä suurena ryhmänä, jossa jokainen vuorollaan kertoo ajatuksensa eläinkokeista. Tässä kohtaa on hyvä korostaa, että väriä vastauksia ei ole, vaan vastaus ”en tiedä niistä mitään” on täysin sallittu. Pienryhmien keskustelusta voidaan nostaa muutamia ajatuksia koko luokan yhteiseen pohdintaan.

Aluksi voidaan myös koota oppilaiden kysymyksiä esille esimerkiksi taululle. Kysymyksiin voidaan palata harjoitusten jälkeen ja miettiä, mihin kysymyksiin on vastattu ja mitkä ovat vielä vailla vastausta.

INFO

Osoitteesta www.koe-elain.fi löytyy kattavasti tietoa eläinkokeista Suomessa ja maailmalla. Oppilaiden kanssa kannattaa tutustua iän mukaan erityisesti erilaisiin koe-eläimiin ja niiden käyttöön (<http://www.koe-elain.fi/elainkokeet/>).

II Pohdiskelua: Liian erilainen, mutta riittävän samanlainen?

KESTO

noin 10 min

TARVIKKEET

Muistiinpanovälineet

Harjoituksen tavoitteena on miettiä, mihin olettamuksiin eläinten ominaisuuksista eläinkokeet perustuvat. Ryhmän koosta ja keskusteluhaluudesta riippuen oppilaat voivat joko jakaantua pienempiin ryhmiin tai toimia yhtenä suurena ryhmänä, jossa jokainen vuorollaan kertoo ajatuksensa eläinkokeista.

Mikä erottaa ihmiset muista eläimistä tai eri eläinlajit toisistaan?

Eroavaisuuksia ihmisen ja eläimen välillä ovat ainakin:

- liikkumistapa
- kieli ja ääntely sekä kyky puhua
- elintavat
- elinympäristö
- elämän pituus
- lisääntyminen
- ravinto
- vuorokausirytm

Opettaja voi kertoa seuraavanlaisia esimerkkejä eläinlajien välisistä eroista:

- Ihmiset käyvät (ihmis)lääkärin luona ja eläimet eläinlääkärillä.
- Koira ja kissa eivät saa syödä samoja lääkkeitä. Ne voivat olla toiselle lajille jopa hengenvaarallisia.
- Suklaa ja ksylitoli ovat koiralle vaarallista myrkkyä, ihmiselle ei.
- Ihminen on nisäkäs, joka voi synnyttää 1-3 jälkeläistä kerran vuodessa. Tässä suhteessa ihminen, lehmä ja hevonen ovat hyvin samanlaisia. Koira voi synnyttää 1-15 jälkeläistä kahdesti vuodessa ja kissa 1-8 jälkeläistä kolmasti vuodessa.

Katso myös:

<http://www.koe-elain.fi/onko-elainkoe-hyva-koe/ihminen-ja-hiiri/>.

Jatkuu seuraavalla sivulla

Mitkä asiat tekevät ihmisestä ja eläimestä samankaltaisia?

Mahdollisia vastauksia:

- kyky tuntea kipua
- kyky tuntea pelkoa
- kyky tuntea iloa
- jälkeläisten hoivaaminen
- empatia
- hengittäminen
- nälän tunne
- janon tunne
- halu leikkiä; tarve lajityypilliseen käyttäytymiseen
- levon tarve

INFO

Eläinten kipuaistia sekä kyvykkyyttä tuntea erilaisia tunteita, osoittaa empatiaa ja tarvetta virikkeisiin (leikkiminen, jotain mitä kaivaa, kalvaa, pureskella, kiipeilymahdollisuus jne.) kyseenalaistettiin pitkään, mutta moderni eläintutkimus on osoittanut, että nämä ovat kiistatta eläinten ominaisuuksia. Sellaisetkin aiemmin vain ihmisille myönnetty monimutkaiset kyvyt kuin luovuus, musikaalisuus ja taiteellisuus, työvälineiden käyttö, keskustelu ja abstrakteista asioista puhuminen (ihmisapinat ihmisten viittomakieltä hyödyntäen) on nyt todistettu olevan myös useiden muiden eläinlajien ominaisuuksia.

POHDI

Eläinkokeet alkoivat yleistyä 1600-luvulta alkaen, jolloin arvostettu filosofi René Descartes julisti eläimen olevan sieluton kone, joka ei kykene edes tuntemaan kipua. Tästä alkoi eläinkokeiden kasvava käyttö länsimaiden historiassa. Kun eläinkokeita sitten alettiin laajamittaisesti hyödyntää, ihmisillä ei ollut nykyistä tietoa eläinten kyvyistä ja ominaisuuksista.

Onkin syytä kysyä, millä perusteilla kipua saisi yhä aiheuttaa eläimille, jotka tiedetään henkisiltä kyvyiltään ihmisenkaltaisiksi, mutta ihmisille samaa kipua ei saa tuottaa.

III Harjoituksia

Eläydytään!

Harjoituksen tarkoituksena on eläytyä erilaisten koe-eläinten asemaan. Kysymykset on laadittu pohdinnan tueksi, eikä oikeita vastauksia ole.

KESTO

20–30 min

TARVIKKEET

Muistinpanovälineet, internet-yhteys, mahdollisuus näyttää videota luokalle

Oppilaat voivat työskennellä yksin, pienryhmissä tai suullisesti koko luokan kesken. Vastaukset kootaan joko vihkoon, yhteiselle paperille tai taululle luokan ”yhteismuistiin”.

Kuvittele, millainen saattaisi olla koe-eläimen päivä eläinkoelaitoksessa. Miten ja missä eläimet elävät? Onko niillä koko ajan hoitaja, jos niillä on kipuja? Kuinka paljon eläimiä on yhdessä häkissä? Viihtyvätkö eläimet? Mikä eläimiä pelottaa tai ihmetyttää? Miltä eläimestä tuntuu tulla otetuksi ulos häkistä, kun se tietää, että sitä satutetaan?

Eläinkokeiden kannattajat sanovat, että koe-eläimiä kohdellaan hyvin, kun ne saavat hyvää ravintoa ja niiden häkit pidetään puhtaina. Eläimille on voitu myös määrätä jokin lelu tai kuiviketta virikkeeksi. Riittääkö tämä mielestäsi takaamaan eläimen hyvinvoinnin? Mitä muuta eläin voisi tarvita? Mitä oma lemmikkisi tarvitsee?

Eläimet pidetään yleensä kokeissa paikallaan pitkiä aikoja niin, että ne voivat ainoastaan räpytellä silmiään. Yritä olla täysin liikkumatta niin pitkään kuin voit, vain hengittäminen ja silmien räpyttely on sallittua. Puolet luokasta tarkkailee toisten suorituksia, ja sitten vaihdetaan osia. Opettaja päättää, milloin koko luokka päättää harjoituksen.

Jatkuu seuraavalla sivulla

Miltä harjoitus tuntui? Kuinka pitkään pystyit olemaan liikkumatta?
Oliko täysi liikkumattomuus vaikeaa?

Miten harjoitustilanne erosi koe-eläinten tilanteesta?

Jyrsijät tehdään liikkumattomiksi työntämällä ne putkeen, jossa ei ole tilaa rimpuihuun. Suuret nisäkkäät kuten apinat, koirat ja kissat kiinnitetään päästään metallivanteisiin, jotka pitävät ne paikoillaan. Kaniinit asetetaan metallilaatikoihin, joista vain niiden pää pilkottaa ulos. Onko mielestäsi eroa sillä, mikä eläinlaji pakotetaan liikkumattomaksi? Tuntuuko liikkumattomuus erilaisesta apinasta kuin hiirestä?

Lemmikkikoirilla suoritettavassa eläintiedetutkimuksessa tai tutkimuksissa, joissa tutkitaan simpanssien älykkyyttä, eläimet opetetaan kannusteilla ja palkkioilla istumaan paikoillaan ja osallistumaan kokeeseen. Keksitkö, millä tavoin koiria, apinoita tai hiiriä voisi opettaa ja mitkä ovat niiden herkkuja? Mitä ajattelet siitä, että omistettuja koiria käytetään tutkimuksessa eri tavalla kuin tavoitekasvatettuja eli niin sanottuja laboratoriokoiria?

Katsokaa luokan kanssa video espanjalaisesta koe-eläinlaitoksesta pelastetuista beagleista, jotka pääsevät juoksemaan ensimmäistä kertaa elämässään nurmikolla
http://www.youtube.com/watch?v=fXcL_gt7L-A
(Videon katselun voi halutessaan aloittaa myös kohdasta 2:00).
Miten koirat reagoivat aluksi? Mitä sitten tapahtuu? Usein kuulee myös sanottavan, että koira, joka ei ole koskaan saanut juosta vapaana, ei osaa haaveilla vapaana juoksemisesta. Mitä mieltä olet tästä?

Jos luokka katsoo koko videon, mitä mieltä olette koirien kohtelusta vapauttamisen jälkeen? Osaavatko koirat esimerkiksi arvostaa omaa kaulapantaa? Ovatko ihmisten iloiset ja kimakat äänet niiden mielestä kannustavia? Miten itse toimisit samassa tilanteessa?

Tutustutaan koe-eläimiin

Harjoituksen tarkoituksena on tutustua yleisiin koe-eläinlajeihin, lukea tilastosta niiden käyttömäärä ja laatia minämuotoinen teksti.

KESTO

noin 30 min

TARVIKKEET

värikkäitä paperilappuja, eläinaiheisia tietokirjoja tai pääsy internettiin, internet-yhteys tai eläinkoetilastot paperille tulostettuna, muistiinpano- ja piirustusvälineet

Ensin luokka jaetaan pienryhmiin, joissa olisi hyvä olla oppilaita tasamäärät. Nämä ryhmät ovat ns. kotiryhmiä, joiden kokoonpano pitää muistaa. Jokaiselle ryhmän oppilaalle annetaan erivärinen paperinpala, esimerkiksi kullekin ryhmässä yksi sininen, keltainen, vihreä ja violetti lappu. Tämän jälkeen oppilaat siirtyvät ns. asiantuntijaryhmiin, eli samaan ryhmään niiden oppilaiden kanssa, joille on annettu samanvärinen lappu. Opettaja kertoo, että sininen lappu merkitsee marsua, keltainen makakiapinaa, vihreä kaniinia ja violetti hamsteria tms.

INFO

Sopivia lajeja ovat myös sika, koira, kissa, hiiri ja rotta sekä kalat (erityisesti eläinkokeissa käytetään seeprakaloja) ja viiriäiset.

Kukin asiantuntijaryhmä tutustuu omaan eläimeensä opettajan tarjoamien tiedonlähteiden avulla.

Oppilaat keräävät tiedon esimerkiksi seuraavista asioista:

- Miltä eläin näyttää?
- Miten eläin elää?
- Miten eläin liikkuu? Kuinka monella jalalla? Uiko, sukeltaako tai lentääkö eläin?
- Mitä eläin syö, kuinka usein ja kuinka paljon?
- Onko eläin yö- vai päiväaktiivinen?
- Miten vanhaksi eläin elää?
- Mikä erottaa eläimen muista lajeista?

Nämä tiedot koottuaan oppilaat piirtävät tai hakevat eläimestä kuvan, antavat sille nimen ja laativat eläimestä samanlaisen julisteen kuin **Harri Hiirestä**. Tätä varten oppilaat käyvät lukemassa **Eläinkoelautakunta Ellan** sivustolta (<http://www.laaninhallitus.fi/lh/etela/hankkeet/ellapro/home.nsf/pages/BFD5CAFA94D8E7C7C225728A00475B11?opendocument>), kuinka paljon kyseistä eläinlajia on käytetty Suomessa viimeisten vuosien aikana. Tiedoista luetaan sekä koekäyttö että tutkimus- ja muu käyttö, eli yhteensä kolmen eri sarakkeen tiedot. Näin saadaan tietää kaikkien lajin edustajien käyttö tieteellisissä ja opetustarkoituksissa Suomessa.

Lopuksi asiantuntijat palaavat omiin kotiryhmiinsä ja jakavat vuorollaan oppimansa tiedot omalle ryhmälleen. Ryhmätyön tuloksena syntyneet julisteet kiinnitetään esille joko luokan seinälle tai koulun käytävään.

Erilaisia ja samanlaisia

KESTO

noin 10 min

TARVIKKEET

Muistiinpanovälineet

Harjoituksen tarkoituksena on tutustua taulukon laadintaan, harjoitella eroavaisuuksien keräämistä ja miettiä, kuinka luotettava eläimen ruumis on ihmisruumiin tutkimuksessa.

Harjoitus kannattaa A-tasoisena tehdä ”Tutustutaan koe-eläimiin” -harjoituksen jälkeen. Oppilaat voivat pysyä kotiryhmissään tai opettaja voi jakaa luokan uusiin ryhmiin.

Laaditaan taulukko ihmisten ja muiden eläinten eroavaisuuksista. Taulukon yläosaan kirjoitetaan ”Laji” ja sen perään vasemmalta oikealle erilaisia tietoja aiemman harjoituksen kysymysten perusteella.

Tämä vaatii oppilailta käsitteellistämisen taitoa

(Miltä eläin näyttää? → Ulkonäkö, Miten eläin elää? → Elinalue, Miten eläin liikkuu? → Liikkumistapa jne.)

Tämän jälkeen kirjataan ne eläinlajit, joihin oppilaat tutustuivat ja täytetään taulukko.

Tämän tehtävän jälkeen voidaan jatkaa tehtävään ”Erilaisuuden etiikka”.

Erilaisuuden etiikka-jana

Harjoituksen tarkoituksena on perehtyä ihmisten ja muiden eläinten erilaisuuteen ja samanlaisuuteen osana pohdintaa siitä, ovatko eläinkokeet eettisesti oikeutettuja. Aluksi vastataan kolmeen, aihetta valaisevaan kysymykseen yleisesti, minkä jälkeen laaditaan samanlaisuusjana, jonka avulla havainnollistetaan sekä yleistä että jokaisen oppilaan omaa näkemystä. Oppilaat työskentelevät ryhmissä, mutta jokainen oppilas tuottaa myös oman jansansa.

KESTO

noin 15 min

TARVIKKEET

Muistiinpanovälineet

Vertaile ihmisten ja muiden eläinten ulkonäköön liittyviä eroja kuten kokoa, jalkojen määrää, liikkumistapaa ja hampaita. Riittääkö samankaltaisuus mielestäsi rinnastamaan eläin ja ihminen toisiinsa tieteessä, jossa testataan myrkyllisyyttä ja lääkkeiden tehoa tai vaarallisuutta?

Kuinka samankaltaista on ihmisten ja eläinten tunne-elämä? Mitä tunteita tiedät eläinten voivan kokea ja mitä tunteita ja tuntemuksia eläimet todennäköisesti tai mahdollisesti voivat tuntea?

Ovatko eläinten tunteet niin erilaisia ihmisten tunteista, että eläimille on oikeutettua aiheuttaa voimakasta kipua, jota ihmisille ei saa aiheuttaa?

Tämän jälkeen laaditaan samankaltaisuusjana, jonka päihin kirjoitetaan "samanlainen" ja "erilainen". Keho janalle merkitään ruksilla (X) ja mieli ympyrällä (●). Jos ihmisen ja muiden eläinten kehot ovat oppilaan mielestä hyvin samanlaisia, merkitään ruksi (X) lähellä janan "samanlainen"-päättä. Jos taas eläimet ja ihmiset ovat mieleltään oppilaan mukaan kovin erilaisia, piirretään ympyrä (●) janan "erilainen"-päähän. Oppilaat tekevät janan sekä ryhmissä että jokainen omansa. Lopuksi tulkitaan janat.

Koe-eläinten puolesta -juliste

Harjoitus, tasot A, B ja C

KESTO

20–45 min

TARVIKKEET

Iso paperiarkki, kyniä, tusseja, lehtiä, joista voi leikata eläinten kuvia, askartelutarvikkeita

Koe-eläinjakson päätteeksi laaditaan iso juliste, johon kootaan opittuja tietoja ja taitoja. Oppilaat kokoavat ylös isolle paperille koe-eläinten toiveita sekä vinkkejä siitä, mitä kuka tahansa voi tehdä auttaakseen koe-eläimiä. Työmetodeja voivat olla kirjoittaminen, piirtäminen ja kuvakollaasien tekeminen.

